

The Role of Civil Society Institutions in Protecting Public Rights and Legitimate Freedoms

Milad Kashani Komijani*

Abstract

Civil society institutions, as one of the fundamental pillars of democratic societies, play a key role in protecting and promoting public rights and legitimate freedoms. By creating a space for citizen participation, promoting public awareness, and monitoring the performance of governments, these institutions can prevent violations of citizens' rights and freedoms. This article aims to examine the role and status of civil society institutions in protecting public rights and legitimate freedoms. By creating a space for citizen participation, monitoring the performance of governments, promoting public awareness, and supporting victims of rights violations, these institutions can be effective in achieving social justice, strengthening democracy, and sustainable development. Civil society institutions strengthen the legal system and provide sustainable solutions to protect public rights and legitimate freedoms through cooperation with international organizations and legal proposals and recommendations. In this study, using a descriptive-analytical approach, we examine and analyze the role of civil institutions in protecting public rights and legitimate freedoms. What is their contribution to civil society? The results of the study indicate that civil institutions, through activities such as monitoring government performance, advocacy, raising awareness, and providing public services, play a significant role in promoting the rights and freedoms of citizens; also, by advocacy, citizen rights, and defending violated rights, these institutions help strengthen the rule of law and create a just society. However, challenges such as legal restrictions, lack of financial resources, and political pressures affect the effectiveness of these institutions.

Keywords: Civil institutions, Public rights, Legitimate freedoms, Social justice, Democracy, Citizen rights.

* Master of Public Law, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Iran.

M.Kashi@stu.qom.ac.ir

 0009-0008-1640-3230

نقش نهادهای مدنی در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع

میلاد کاشانی کميجانی*

چکیده

نهادهای مدنی به‌عنوان یکی از ارکان اساسی جوامع دموکراتیک، نقشی کلیدی در حفظ و ارتقای حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع ایفا می‌کنند. این نهادها با ایجاد فضایی برای مشارکت شهروندان، ارتقای آگاهی عمومی و نظارت بر عملکرد دولت‌ها، می‌توانند از تخطی به حقوق و آزادی‌های مشروع شهروندان جلوگیری کنند. مقاله حاضر با هدف بررسی نقش و جایگاه نهادهای مدنی در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع تدوین شده است. این نهادها با ایجاد فضایی برای مشارکت شهروندان، نظارت بر عملکرد دولت‌ها، ترویج آگاهی عمومی و حمایت از قربانیان نقض حقوق، می‌توانند در راستای تحقق عدالت اجتماعی، تقویت مردم‌سالاری و توسعه پایدار مؤثر باشند. نهادهای مدنی از طریق همکاری با سازمان‌های بین‌المللی و پیشنهادها و توصیه‌های حقوقی، به تقویت نظام حقوقی و ارائه راه‌حل‌های پایدار برای حفظ حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع می‌پردازند. در این پژوهش با رویکرد توصیفی - تحلیلی، بررسی و تحلیل می‌شود نقش نهادهای مدنی در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع چیست؟ و چه ارمغانی برای جامعه مدنی دارد؟ نتایج پژوهش حاکی از آن است که نهادهای مدنی با فعالیت‌هایی همچون نظارت بر عملکرد دولت، مطالبه‌گری، آگاهی‌بخشی و ارائه خدمات عمومی، نقش بسزایی در ارتقای سطح حقوق و آزادی‌های مشروع شهروندان دارند؛ همچنین، این نهادها با مطالبه‌گری، حقوق شهروندی و دفاع از حقوق تضییع‌شده، به تقویت حاکمیت قانون و ایجاد جامعه‌ای عادلانه کمک می‌نمایند. باین‌حال، چالش‌هایی مانند محدودیت‌های قانونی، کمبود منابع مالی و فشارهای سیاسی، اثربخشی این نهادها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

واژگان کلیدی: نهادهای مدنی، حقوق عمومی، آزادی‌های مشروع، عدالت اجتماعی، مردم‌سالاری، حقوق شهروندی.

* کارشناسی ارشد حقوق عمومی دانشکده حقوق دانشگاه قم، قم، ایران.

مقدمه

در جوامع مردم‌سالار، صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های شهروندان و حاکمیت است. در این میان، نهادهای مدنی به‌عنوان بازیگران اصلی صحنه جامعه مدنی، نقشی حیاتی و تعیین‌کننده در تحقق این هدف ایفا می‌کنند. این نهادها با تنوع ساختاری و عملکردی خود، از طریق مشارکت فعال، نظارت مستمر و مطالبه‌گری، به تقویت بنیان‌های مردم‌سالاری و تضمین حقوق و آزادی‌های مشروع شهروندان کمک شایانی می‌کنند.

در بسیاری از کشورها، نهادهای مدنی به‌عنوان ابزارهایی برای تقویت جامعه مدنی و افزایش آگاهی عمومی نسبت به حقوق و مسئولیت‌های شهروندی شناخته می‌شوند. این نهادها، با ایجاد فرصت‌هایی برای مشارکت فعال افراد در فرایندهای تصمیم‌گیری و نظارت بر عملکرد نهادهای حکومتی، می‌توانند نقش کلیدی در پیشگیری از نقض حقوق و ترویج عدالت اجتماعی داشته باشند. باین‌حال تحقق این نقش‌ها نیازمند بستری مناسب شامل قوانین حمایتی، استقلال عمل و فرهنگ مشارکتی است. نهادهای مدنی از طریق ایفای نقش‌های متنوع و مهم خود، تأثیر بسزایی در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع دارند. این سازمان‌ها، شامل سازمان‌های غیرانتفاعی، انجمن‌های حقوق بشری، گروه‌های اجتماعی و سایر سازمان‌های مشابه هستند، به‌عنوان پل ارتباطی میان دولت و مردم می‌توانند با ایجاد اطلاعات عمومی و نظارت بر عملکرد دولت، به ایجاد عدالت اجتماعی کمک کنند.

حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع، به‌عنوان مفاهیمی بنیادین در نظام‌های حقوقی و سیاسی، از ارزش‌هایی چون کرامت انسانی، برابری، عدالت و آزادی مشروع نشئت می‌گیرند. تحقق این حقوق مستلزم مشارکت فعال همه اقشار جامعه است و نهادهای مدنی می‌توانند با ایفای نقش نظارتی، آموزشی و حمایتی، از تخطی به این حقوق جلوگیری کنند و زمینه ارتقای آگاهی عمومی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع را فراهم سازند.

در این مقاله، تلاش می‌شود تا به بررسی نقش و اهمیت نهادهای مدنی در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع پرداخته شود. در ابتدا، به تعریف مفاهیم کلیدی همچون نهادهای مدنی، آزادی‌های مشروع پرداخته خواهد شد و سپس به بررسی ابعاد مختلف نقش نهادهای مدنی در این زمینه خواهیم پرداخت. در ادامه، چالش‌ها و موانع

موجود بر سر راه فعالیت‌های نهادهای مدنی در این حوزه مورد تحلیل قرار خواهد گرفت و در نهایت، راهکارهایی برای تقویت نقش این نهادها در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع ارائه خواهد شد.

۱. مفهوم شناسی

۱-۱. نهادهای مدنی: نگهبانان مردم‌سالاری

نهاد مدنی^۱ به سازمان‌ها و گروه‌های غیردولتی و غیرانتفاعی اطلاق می‌شود که به منظور حمایت از منافع عمومی و تحقق اهداف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی تشکیل می‌شوند. این نهادها می‌توانند شامل سازمان‌های حقوق بشری، گروه‌های محیط‌زیستی، اتحادیه‌های کارگری، انجمن‌های فرهنگی و هنری، سازمان‌های خیریه و دیگر گروه‌های مردمی باشند. مشخصه اصلی نهادهای مدنی، غیردولتی بودن آنان و عدم وابستگی تشکیلاتی و مالی به حاکمیت سیاسی و ارگان‌های دولتی کشور است. نهادهای مدنی را می‌توان به دو دسته احزاب و انجمن‌های صنفی دسته‌بندی کرد. این نهادها در فضای میان دولت و شهروندان قرار می‌گیرند و بستری برای فعالیت‌های داوطلبانه، حمایت از حقوق بشر و تأمین آزادی‌های مشروع فراهم می‌کنند.

یکی از مهم‌ترین وظایف نهادهای مدنی، افزایش دانش و آگاهی عمومی درباره مسائل اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و حقوقی است. آن‌ها از طریق برنامه‌های آموزشی، کارگاه‌ها، نشست‌ها و فعالیت‌های رسانه‌ای به اطلاع‌رسانی می‌پردازند. نهادهای مدنی به عنوان ناظر بر عملکرد دولت و نهادهای حکومتی عمل می‌کنند و با نقد و بررسی سیاست‌ها و اقدامات دولت، به حفظ شفافیت و مسئولیت‌پذیری کمک می‌کنند. نهادهای مدنی در حفظ و حمایت از حقوق بشر و حقوق شهروندی نقش بسزایی دارند و در مواقع نقض این حقوق، از طریق پیگیری قانونی و اطلاع‌رسانی به جامعه و نهادهای بین‌المللی، به دفاع از آن‌ها می‌پردازند (منوچهری و دیگران، ۱۳۹۸، ص. ۸).

نهادهای مدنی در کاهش نابرابری‌ها و ترویج عدالت اجتماعی نقش اساسی ایفا می‌کنند. آن‌ها با ارائه خدمات اجتماعی، بهداشتی و آموزشی به اقشار کم‌درآمد و محروم، به بهبود شرایط زندگی آن‌ها کمک می‌کنند. افراد جامعه را به مشارکت فعال در

فرایندهای تصمیم‌گیری و مردم‌سالاری تشویق می‌کنند و بستر مناسبی برای بیان نظرات و خواسته‌های عمومی فراهم می‌آورند و منجر به تقویت مردم‌سالاری می‌شود. معمولاً با همکاری و ائتلاف با سایر نهادها و سازمان‌ها، تلاش می‌کنند تا تأثیرگذاری بیش‌تری در مسائل اجتماعی و حقوقی داشته باشند.

به‌طور کلی نهادهای مدنی هدف پایش محیط، گردآوری و اولویت‌بندی مطالبات و افزایش آگاهی جامعه از موضوعی که برای آن تشکیل شده‌اند، دارند. مشخصه گوهرین این نهادها، غیردولتی بودن و نبود وابستگی تشکیلاتی به نهادهای دولتی است. به موجب اصل بیست‌وششم قانون اساسی، فعالیت احزاب و انجمن‌های صنفی در چهارچوب قانون آزاد است. امروزه حکمرانی در سطح ملی و جهانی دارای ابعاد و چالش‌های تازه‌ای شده است. بی‌شک، اشکال قدیمی حکمرانی به‌طور فزاینده‌ای ناکارآمد شده‌اند. سازمان‌های سلسله‌مراتبی از بالا به پایین دیگر اثرگذاری پیشین را ندارند و بدین ترتیب ناکارایی مدیریت و ساختاری آنها به‌خوبی آشکار شده است. جهان امروز ما دستخوش فرایندی از تغییرات ساختاری در ابعاد فناوری، اقتصادی، فرهنگی، امنیتی و سازمانی در سطح جهانی است. مواجهه امروز ما با این امر، چه در سطح ملی و چه در سپهر جهانی می‌تواند زمینه‌ساز فرصت‌ها و تهدیدات بسیاری شود. اغلب مشکلات و آسیب‌های امروزمان ناشی از چگونگی مواجهه با بحران‌های نهادها و مؤسسات اداره‌کننده کشور و همچنین مؤسسات بین‌الملل در این دوران است. وجود و گسترش نهادهای مدنی از جمله سازمان‌های نظام صنفی، چه در عرصه ملی و چه در سپهر بین‌المللی می‌تواند به حل این مشکلات پیش‌گفته فائق آید. ما ناگزیر از جهانی‌شدنیم؛ تجارت جهانی، بازارهای مالی جهانی، تولید و مدیریت عرضه کالا و خدمات بین‌المللی، نقش برجسته ساختار رسانه‌های جهانی در تولید و مخابره خبر، فناوری ارتباطات و مفاهیم جهانی نظیر عدالت اجتماعی و حقوق بشر و... شواهدی بر سرنوشت مشترکمان در جهانی‌شدن است. همین شواهد دلیل لازم و کافی برای حضور نهادهای مدنی در سپهر جهانی است. نهادهای مدنی برخلاف نمایندگان سیاسی مستقر در دولت‌ها و نیز احزاب سیاسی، به میزان بیش‌تری محبوبیت مردمی دارند. تمرکز این سازمان‌های مردم‌نهاد بر روش‌های عملی و کم‌هزینه در همبستگی انسانی و مسائل حیات جامعه است (خلف خانی، ۱۳۸۷، ص. ۴).

۲-۱. آزادی‌های مشروع: دستاورد مشترک دولت و نهادهای مدنی

آزادی‌های مشروع به مجموعه‌ای از حقوق و آزادی‌هایی اشاره دارد که در چهارچوب قوانین و مقررات یک جامعه به رسمیت شناخته شده و محترم شمرده می‌شوند. این حقوق و آزادی‌ها عموماً بر اساس اصول حقوق بشر و مقوله‌های بین‌المللی تعریف می‌شوند و هدف آن‌ها تضمین حقوق فردی و اجتماعی افراد در برابر دخالت‌های غیرقانونی و ناحق است. آزادی‌های مشروع جزئی از ساختار حقوقی و اجتماعی یک جامعه هستند و برای حفظ کرامت انسانی، عدالت اجتماعی و توسعه پایدار اهمیت بسیاری دارند.

آزادی‌های مشروع توسط قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی حمایت می‌شوند و تضمین می‌شود که افراد بتوانند بدون ترس از تعقیب یا مجازات، از این حقوق بهره‌مند شوند. این آزادی‌های مشروع معمولاً با اصول و موازین حقوق بشر هماهنگ هستند و به تضمین کرامت انسانی و عدالت اجتماعی کمک می‌کنند. هرچند که آزادی‌های مشروع حقوقی هستند که باید محترم شمرده شوند؛ اما ممکن است محدودیت‌هایی نیز داشته باشند که برای حفظ نظم عمومی، امنیت ملی، یا حقوق و آزادی‌های مشروع دیگران لازم و ضروری است.

حق ابراز نظرات و عقاید بدون ترس از سانسور یا مجازات. این آزادی مشروع شامل آزادی در بیان عقاید سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و دینی است و به افراد امکان می‌دهد تا نظرات و دیدگاه‌های خود را به صورت عمومی مطرح کنند. حق برگزاری تجمعات و اجتماعات مسالمت‌آمیز برای بیان نظرات و اهداف مشترک. این آزادی مشروع به افراد اجازه می‌دهد تا در گروه‌ها و اجتماعات مختلف شرکت کرده و از طریق تظاهرات، راهپیمایی‌ها و تجمعات، نگرانی‌ها و مطالبات خود را بیان کنند. حق انتخاب و پیروی از مذهب یا ایمان دلخواه و همچنین حق تغییر مذهب. این آزادی مشروع شامل آزادی در عبادت، آموزش دینی و تبلیغ مذهب نیز می‌شود و افراد را از تبعیض مذهبی مصون می‌دارد (اعزازی و احمدی‌فر، ۱۴۰۲، ص. ۳).

حق دسترسی به آموزش و تحصیل بدون تبعیض و با رعایت حقوق و کرامت انسانی. این آزادی مشروع به افراد امکان می‌دهد تا از فرصت‌های آموزشی برابر برخوردار شوند و به توسعه فردی و اجتماعی بپردازند. حق انتخاب محل زندگی و

جایجایی آزادانه در داخل کشور و همچنین حق ترک و بازگشت به کشور خود. این آزادی مشروع به افراد اجازه می‌دهد تا به صورت آزادانه محل سکونت خود را انتخاب کرده و به دنبال فرصت‌های جدید زندگی کنند.

۲. نقش محوری نهادهای مدنی در تقویت مردم‌سالاری و حقوق بشر

نهادهای مدنی یکی از پایه‌های اصلی جوامع مردم‌سالار هستند و نقش محوری در تقویت دموکراسی و حقوق بشر دارند. این نهادها با فعالیتهای متنوع و گسترده خود در حوزه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، به بهبود کیفیت زندگی شهروندان و حفظ کرامت انسانی کمک می‌کنند. نهادهای مدنی با برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها و نشست‌های آموزشی، به افزایش آگاهی عمومی درباره حقوق و وظایف شهروندی، اصول مردم‌سالاری و حقوق بشر کمک می‌کنند. این نهادها نقش مهمی در ترویج ارزش‌های مردم‌سالار و تقویت فرهنگ مشارکت عمومی دارند.

این نهادها به عنوان ناظران مستقل بر عملکرد دولت و نهادهای حکومتی عمل می‌کنند. آن‌ها با بررسی و تحلیل سیاست‌ها و اقدامات دولتی، از شفافیت و مسئولیت‌پذیری دولتی حمایت می‌کنند و به جلوگیری از فساد و سوءاستفاده از قدرت کمک می‌کنند. نهادهای مدنی نقش حیاتی در حفاظت و حمایت از حقوق بشر دارند. آن‌ها با پیگیری موارد نقض حقوق بشر، اطلاع‌رسانی به جامعه و نهادهای بین‌المللی و ارائه حمایت‌های قانونی به قربانیان نقض حقوق، به دفاع از حقوق فردی و اجتماعی افراد می‌پردازند (هاشمی، ۱۳۹۸، ص. ۱۲۸).

نهادهای مدنی با ارائه خدمات اجتماعی، بهداشتی و آموزشی به اقشار کم‌درآمد و محروم، به کاهش نابرابری‌ها و ترویج عدالت اجتماعی کمک می‌کنند. این نهادها تلاش می‌کنند تا فرصت‌های برابر برای تمامی افراد جامعه فراهم شود. نهادهای مدنی افراد جامعه را به مشارکت فعال در فرایندهای تصمیم‌گیری و دموکراتیک تشویق می‌کنند. آن‌ها بستر مناسبی برای بیان نظرات و خواسته‌های عمومی فراهم می‌آورند و به تقویت حس مسئولیت‌پذیری و همبستگی اجتماعی کمک می‌کنند.

این نهادها با همکاری و ائتلاف با نهادها و سازمان‌های بین‌المللی، تلاش می‌کنند تا تأثیرگذاری بیش‌تری در مسائل حقوق بشر و مردم‌سالاری داشته باشند. این همکاری‌ها

می‌تواند به تبادل تجربیات و منابع و همچنین تقویت حمایت‌های بین‌المللی از حقوق بشر منجر شود. نهادهای مدنی به‌عنوان پل ارتباطی بین دولت و جامعه، نقش اساسی در تقویت مردم‌سالاری و حقوق بشر ایفا می‌کنند. آن‌ها با فعالیت‌های خود به حفظ و توسعه ارزش‌های مردم‌سالاری، افزایش شفافیت و پاسخگویی دولتی و حمایت از حقوق بشر کمک می‌کنند؛ بنابراین، حمایت و تقویت نهادهای مدنی، یکی از وظایف اساسی دولت‌ها و جامعه جهانی برای حفظ و تقویت مردم‌سالاری و حقوق بشر است (نژندی منش، ۱۳۸۱، ص. ۹).

۳. نهادهای مدنی و ارتقای شفافیت و پاسخگویی در نظام حکمرانی

نهادهای مدنی نقش بسیار مهمی در ارتقای شفافیت و پاسخگویی در نظام حکمرانی ایفا می‌کنند. این نهادها با فعالیت‌های متنوع خود به بهبود عملکرد دولت‌ها، افزایش شفافیت در فرایندهای تصمیم‌گیری و تقویت پاسخگویی نهادهای حکومتی کمک می‌کنند. نظارت و ارزیابی عملکرد دولت: نهادهای مدنی به‌عنوان ناظران مستقل بر عملکرد دولت و نهادهای حکومتی عمل می‌کنند. این نهادها با بررسی و تحلیل سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات دولتی، اطلاعات دقیقی از عملکرد دولت به جامعه ارائه می‌دهند و از این طریق به افزایش شفافیت و پاسخگویی کمک می‌کنند. نهادهای مدنی با برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها، نشست‌های آموزشی و فعالیت‌های رسانه‌ای، به افزایش آگاهی عمومی درباره حقوق و وظایف شهروندی، اصول مردم‌سالاری و حقوق بشر کمک می‌کنند. افزایش آگاهی عمومی باعث می‌شود که شهروندان بهتر بتوانند از حقوق خود دفاع کنند و از نهادهای حکومتی پاسخگوئی بیش‌تری بخواهند (حریری اکبری، ۱۳۸۳، ص. ۶).

نهادهای مدنی می‌توانند با انتشار گزارش‌ها، مقالات و اطلاعیه‌ها، اطلاعات دقیقی از عملکرد نهادهای حکومتی و موارد نقض حقوق بشر به جامعه ارائه دهند. این افشای اطلاعات به افزایش شفافیت و جلوگیری از سوءاستفاده از قدرت کمک می‌کند. نهادهای مدنی می‌توانند با پیگیری موارد نقض حقوق و عملکرد نادرست نهادهای حکومتی از طریق سیستم‌های قضائی، به دفاع از حقوق شهروندی و ارتقای پاسخگویی کمک کنند. این نهادها با ارائه حمایت‌های قانونی به قربانیان نقض حقوق، نقش مهمی

در حفاظت از حقوق بشر ایفا می‌کنند. این نهادها با تشویق و تسهیل مشارکت عمومی در فرایندهای تصمیم‌گیری و دموکراتیک، به تقویت شفافیت و پاسخگویی کمک می‌کنند. این نهادها بستر مناسبی برای بیان نظرات و خواسته‌های عمومی فراهم می‌آورند و به تقویت حس مسئولیت‌پذیری و همبستگی اجتماعی کمک می‌کنند. رسانه‌ها نقش حیاتی در افشای اطلاعات و افزایش آگاهی عمومی دارند. نهادهای مدنی با همکاری با رسانه‌ها، می‌توانند به انتشار اطلاعات دقیق و شفاف از عملکرد دولت و نهادهای حکومتی کمک کنند و از این طریق به افزایش شفافیت و پاسخگویی کمک کنند. نهادهای مدنی می‌توانند با برگزاری کارزارها و برنامه‌های آموزشی، فرهنگ شفافیت و پاسخگویی را در جامعه ترویج دهند. این نهادها با تشویق به رفتارهای اخلاقی و مسئولیت‌پذیری، می‌توانند به ایجاد یک فضای اجتماعی حمایت‌کننده از شفافیت کمک کنند. نهادهای مدنی با فعالیتهای خود به‌عنوان پل ارتباطی بین دولت و جامعه، نقش اساسی در ارتقای شفافیت و پاسخگویی در نظام حکمرانی ایفا می‌کنند. حمایت از این نهادها و تقویت نقش آن‌ها، یکی از وظایف اساسی دولت‌ها و جامعه جهانی برای حفظ و تقویت دموکراسی و حقوق بشر است (آقامحمدی و دیگران، ۱۴۰۱، ص. ۷).

۴. نهادهای مدنی: بازوان فعال جامعه مدنی در حفاظت از حقوق عمومی

نهادهای مدنی به‌عنوان بازوان فعال جامعه مدنی در حفاظت از حقوق عمومی نقشی حیاتی ایفا می‌کنند. این نهادها به‌عنوان سازمان‌های غیردولتی و غیرانتفاعی، به حمایت و حفاظت از منافع عمومی و تحقق اهداف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی پرداخته و در راستای ارتقای کیفیت زندگی شهروندان و حفظ کرامت انسانی تلاش می‌کنند. نهادهای مدنی به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر جامعه مدنی، نقش کلیدی در صیانت از حقوق عمومی و تقویت ارزش‌های مردم‌سالاری ایفا می‌کنند. این نهادها، که شامل سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOs)، انجمن‌های حرفه‌ای، اتحادیه‌ها، گروه‌های داوطلبانه و سایر تشکلهای غیرانتفاعی هستند، بستری برای مشارکت عمومی و ایفای نقش شهروندان در فرایندهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی فراهم می‌آورند (Zibakalam, 2014, p. 12).

نهادهای مدنی با حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر، از جمله زنان، کودکان، اقلیت‌ها و افراد با نیازهای خاص، در کاهش نابرابری‌ها و تضمین دسترسی برابر به حقوق عمومی نقش دارند. بسیاری از نهادهای مدنی بر حفاظت از محیط زیست تمرکز دارند و از طریق برنامه‌های پایدار و آگاهی‌بخشی، به کاهش آلودگی و ترویج رفتارهای دوستدار محیط زیست کمک می‌کنند. نهادهای مدنی به‌عنوان میانجی، خواسته‌ها و دغدغه‌های مردم را به دولت منتقل کرده و از طرفی، سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی را برای مردم شفاف‌سازی می‌کنند. این نهادها به‌عنوان بازوان فعال جامعه مدنی، نقش بی‌بدیلی در حفاظت از حقوق عمومی، نظارت بر عملکرد حکومت‌ها و ارتقای مشارکت مردمی دارند. حمایت از این نهادها و رفع موانع فعالیت آن‌ها می‌تواند به تقویت عدالت اجتماعی، شفافیت حکمرانی و توسعه پایدار کمک شایانی کند.

۵. همکاری نهادهای مدنی با دولت در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع

همکاری میان نهادهای مدنی و دولت یکی از کلیدی‌های اساسی برای تضمین حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع در یک جامعه پایدار و مردم‌سالاری است. این تعامل، نه تنها باعث هم‌افزایی در مدیریت و اجرای سیاست‌های عمومی می‌شود بلکه اعتماد میان شهروندان و حکومت را نیز تقویت می‌کند. نهادهای مدنی می‌توانند به‌عنوان ناظرانی مستقل، بر عملکرد دولت نظارت کرده و با ارائه گزارش‌ها و پیشنهادها، از انحرافات و نقض حقوق عمومی جلوگیری کنند. این نظارت به افزایش پاسخگویی دولت و شفافیت در سیاست‌گذاری‌ها کمک می‌کند.

بسیاری از برنامه‌های اجتماعی دولت با مشارکت نهادهای مدنی می‌توانند اثربخش‌تر اجرا شوند. این نهادها با شناخت بهتر از نیازهای جامعه و توانایی جذب مشارکت مردمی، می‌توانند در حوزه‌هایی مانند آموزش، بهداشت و کاهش فقر به دولت کمک کنند. همکاری نهادهای مدنی و دولت در برگزاری کارگاه‌ها، کارزارها و برنامه‌های آگاهی‌بخشی می‌تواند به ارتقای دانش شهروندان در زمینه حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع کمک کند. این اقدام باعث می‌شود مردم نقش فعال‌تری در دفاع از حقوق خود ایفا کنند. مسائل پیچیده اجتماعی مانند بیکاری، نابرابری و آسیب‌های اجتماعی نیازمند راه‌حل‌های جامع هستند. همکاری نهادهای مدنی و دولت با استفاده از

رویکردهای علمی و مبتنی بر شواهد می‌تواند راه‌حل‌های مؤثرتری ارائه دهد. تعامل مثبت با نهادهای مدنی، مشروعیت دولت را نزد شهروندان افزایش می‌دهد؛ زیرا این همکاری نشان‌دهنده تعهد دولت به مشارکت مردمی و احترام به حقوق عمومی است (جمشیدی، ۱۴۰۲، ص. ۱۱).

دولت و نهادهای مدنی می‌توانند با تشکیل کارگروه‌های تخصصی، مسائل خاصی مانند حقوق بشر، محیط زیست، یا شفافیت اداری را بررسی کرده و برای آن‌ها برنامه‌ریزی کنند. دولت می‌تواند با ارائه حمایت‌های قانونی و مالی به نهادهای مدنی، زمینه فعالیت مؤثرتر آن‌ها را فراهم کند. این حمایت شامل کاهش محدودیت‌ها، ارائه تسهیلات مالیاتی و تأمین منابع مالی است. نهادهای مدنی می‌توانند در تدوین و اجرای قوانین و سیاست‌های عمومی مشارکت داشته باشند. این مشورت باعث می‌شود سیاست‌ها بر اساس نیازهای واقعی جامعه طراحی شوند. نهادهای مدنی می‌توانند به‌عنوان مشاوران مستقل در فرایند تدوین قوانین و سیاست‌های عمومی مشارکت کنند. با ارائه نظرات و تجربیات خود، این نهادها می‌توانند به تدوین قوانینی کمک کنند که حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع را بهتر حفظ کنند. برگزاری نشست‌های دوره‌ای میان نمایندگان دولت و نهادهای مدنی می‌تواند به ایجاد ارتباطات مؤثر و حل تعارضات احتمالی کمک کند.

۶. تأثیر همکاری‌های بین‌المللی نهادهای مدنی در صیانت از آزادی‌های مشروع

یکی از اصلی‌ترین نقش‌های نهادهای مدنی در سطح بین‌المللی، افزایش آگاهی جهانی از نقض حقوق بشر و آزادی‌های مشروع است. این نهادها از طریق گزارش‌ها، کارزارها و برنامه‌های اطلاع‌رسانی، فشارهای لازم را بر دولت‌ها وارد می‌کنند تا در اجرای تعهدات بین‌المللی خود در زمینه حقوق بشر و آزادی‌های فردی و جمعی کوتاهی نکنند. این فشارها از طریق نهادهای بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد، شورای حقوق بشر و دیوان بین‌المللی دادگستری و همچنین رسانه‌های بین‌المللی، می‌تواند منجر به تغییرات عمده در سیاست‌های کشورهای مختلف گردد. در بسیاری از موارد، نهادهای مدنی می‌توانند با مستندسازی نقض‌ها و گزارش‌دهی به نهادهای نظارتی بین‌المللی، از حقوق شهروندان در برابر دولت‌هایی که دست به نقض حقوق بشر می‌زنند، دفاع کنند.

نهادهای مدنی بین‌المللی غالباً در حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر مانند: زنان، کودکان، اقلیت‌ها، پناهندگان و معلولان نقش بسزایی ایفا می‌کنند. این نهادها با استفاده از ظرفیت‌های بین‌المللی و همکاری با سازمان‌های دولتی و غیردولتی دیگر، به تقویت حقوق این گروه‌ها کمک کرده و برای تضمین آزادی‌های مشروع آنان در کشورهای مختلف اقدام می‌کنند. حمایت‌های بین‌المللی، علاوه بر تقویت توانمندی‌های داخلی نهادهای مدنی، می‌تواند به افزایش فشارها برای تغییر سیاست‌ها و تقویت حقوق این گروه‌ها منجر شود. نهادهای مدنی با همکاری و مشارکت با سازمان‌های بین‌المللی نظیر سازمان ملل، اتحادیه اروپا و سازمان کشورهای آمریکایی، می‌توانند در تدوین استانداردهای جهانی و سیاست‌های حقوق بشری نقش داشته باشند. این همکاری‌ها می‌تواند شامل مشاوره‌های حقوقی، تدوین گزارش‌ها، یا مشارکت در پروژه‌های مشترک برای ارتقای حقوق بشر و آزادی‌های عمومی باشد. به‌ویژه در کشورهای با نظام‌های سیاسی بسته یا مستبد، نهادهای مدنی می‌توانند از طریق این همکاری‌ها، دولت‌ها را برای پذیرش حقوق بشر و آزادی‌های فردی تحت فشار قرار دهند (گل‌پرور و دیگران، ۱۴۰۰، ص. ۱۲).

در شرایط بحرانی مانند جنگ‌ها، بحران‌های انسانی و نقض‌های گسترده حقوق بشر، نهادهای مدنی بین‌المللی می‌توانند به‌عنوان ناظران و مدافعان حقوق بشر در سطح جهانی عمل کنند. این نهادها با مستندسازی و اطلاع‌رسانی به نهادهای بین‌المللی و رسانه‌ها، می‌توانند به صیانت از آزادی‌های مشروع در مناطق بحران‌زده کمک کنند و فشارهای بین‌المللی را برای توقف نقض‌های حقوق بشری ایجاد کنند. همکاری‌های بین‌المللی به نهادهای مدنی محلی این امکان را می‌دهد که از تجربیات موفق در سایر کشورهای جهان بهره‌مند شوند. آموزش و ظرفیت‌سازی از طریق برنامه‌های مشترک، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی می‌تواند توانمندی‌های این نهادها را در زمینه‌های مختلف، از جمله نظارت بر انتخابات، مستندسازی نقض حقوق بشر و حمایت از حقوق اقلیت‌ها، ارتقا دهد.

نهادهای مدنی بین‌المللی از طریق ایجاد شبکه‌های گسترده، تجارب موفق خود را به کشورهای دیگر منتقل کرده و استانداردهای جهانی حقوق بشر و آزادی‌های مشروع را ترویج می‌دهند. این همکاری‌ها اغلب منجر به تطبیق قوانین ملی با اصول بین‌المللی

می‌شود. همکاری‌های بین‌المللی به نهادهای مدنی این امکان را می‌دهد که صدای قربانیان نقض حقوق بشر را در سطح جهانی منعکس کنند. انتشار گزارش‌ها، جلب توجه رسانه‌های بین‌المللی و تعامل با سازمان‌هایی نظیر سازمان ملل متحد، فشار بر حکومت‌های ناقض را افزایش می‌دهد (Wendt, 1999, p. 23).

در عصر دیجیتال، بسیاری از آزادی‌های مشروع، به‌ویژه آزادی بیان، با تهدیدهای جدیدی مانند سانسور اینترنتی و نظارت دیجیتال مواجه شده‌اند. نهادهای مدنی بین‌المللی با همکاری یکدیگر، می‌توانند از آزادی‌های دیجیتال و اینترنتی دفاع کنند و برای حذف موانع دسترسی آزاد به اطلاعات و ارتقای حقوق حریم خصوصی و آزادی بیان آنلاین تلاش کنند. نهادهای مدنی می‌توانند از ابزارهای قانونی بین‌المللی برای دفاع از آزادی‌های مشروع استفاده کنند. این نهادها می‌توانند پرونده‌های حقوق بشری را به دادگاه‌های بین‌المللی مانند دیوان بین‌المللی حقوق بشر، دیوان بین‌المللی کیفری و کمیته‌های مختلف سازمان ملل متحد ارجاع دهند تا دولت‌ها را ملزم به رعایت حقوق بشر و آزادی‌های مشروع کنند. این رویه‌ها باعث ایجاد فشار بر دولت‌ها برای اصلاح رفتارهای خود و بهبود وضعیت حقوق بشر می‌شود.

همکاری‌های بین‌المللی نهادهای مدنی در صیانت از آزادی‌های مشروع، تأثیر بسزایی در ارتقای حقوق بشر و ایجاد تغییرات مثبت در سطح جهانی دارد. این نهادها از طریق ایجاد فشارهای بین‌المللی، حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر، آموزش و استفاده از سیستم‌های قضائی بین‌المللی، می‌توانند به‌عنوان ستون فقرات دفاع از آزادی‌های فردی و جمعی عمل کنند. تقویت این همکاری‌ها می‌تواند به توسعه جهانی حقوق بشر و حفظ آزادی‌های مشروع در سراسر جهان کمک کند.

۷. چالش‌ها و موانع پیش‌روی نهادهای مدنی در صیانت از آزادی‌های مشروع

نهادهای مدنی در تلاش برای صیانت از آزادی‌های مشروع با چالش‌ها و موانع متعددی مواجه می‌شوند. این چالش‌ها می‌توانند از جهات مختلفی، اعم از سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، بر فعالیت این نهادها تأثیر بگذارند. در بسیاری از کشورها، نهادهای مدنی با فشارهای سیاسی و حکومتی روبه‌رو هستند که ممکن است شامل تهدید، محدودیت، بازداشت اعضا و حتی تعطیلی این نهادها باشد. این فشارها می‌تواند

به دلیل نقد و مخالفت با سیاست‌های دولت یا تلاش برای افشای موارد نقض حقوق بشر باشد.

قوانین محدودکننده و سخت‌گیرانه می‌توانند فعالیت نهادهای مدنی را محدود کنند. برخی از دولت‌ها ممکن است قوانین و مقرراتی وضع کنند که ثبت و فعالیت نهادهای مدنی را پیچیده و دشوار کند یا آن‌ها را مجبور به رعایت محدودیت‌های مالی و عملیاتی کند. بسیاری از نهادهای مدنی با مشکل کمبود منابع مالی مواجه هستند. این نهادها ممکن است به کمک‌های مردمی، اهداها و حمایت‌های مالی بین‌المللی وابسته باشند که در صورت کاهش یا قطع این منابع، فعالیت‌های آن‌ها به شدت تحت تأثیر قرار می‌گیرد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۶، ص. ۸).

نهادهای مدنی و اعضای آن‌ها ممکن است با تهدیدات امنیتی و نقض حریم خصوصی روبه‌رو شوند. این تهدیدات می‌تواند شامل نظارت غیرقانونی، دستگیری و حتی تهدید به خشونت باشد که فعالیت‌ها و جان اعضای این نهادها را در خطر قرار می‌دهد. بسیاری از افراد جامعه ممکن است از اهمیت و نقش نهادهای مدنی آگاهی نداشته باشند و به همین دلیل از این نهادها پشتیبانی کافی نکنند. نبود آگاهی عمومی می‌تواند به عدم توانمندی نهادهای مدنی در پیگیری حقوق و آزادی‌های مشروع منجر شود. در برخی جوامع، نهادهای مدنی ممکن است با موانع فرهنگی و اجتماعی مواجه شوند که می‌تواند شامل نگرش‌ها و تعصبات منفی نسبت به فعالیت‌های آن‌ها باشد. این موانع می‌تواند پذیرش و حمایت از نهادهای مدنی را دشوار کند. نهادهای مدنی ممکن است با مشکلات اداری و سازمانی، ازجمله کمبود نیروی انسانی متخصص، نبود زیرساخت‌های مناسب و مشکلات مدیریت داخلی روبه‌رو شوند که می‌تواند به کاهش کارایی و اثربخشی آن‌ها منجر شود. (اعزازی و احمدی‌فر، ۱۴۰۲، ص. ۸).

برخی نهادهای مدنی ممکن است با فشارهای بین‌المللی و سیاسی روبه‌رو شوند که می‌تواند شامل تحریم‌ها، محدودیت‌های دسترسی به منابع بین‌المللی و تلاش‌های دولتی برای منزوی کردن آن‌ها باشد تحریم‌ها یا محدودیت‌های اعمال‌شده بر برخی کشورها، توانایی نهادهای مدنی محلی را برای همکاری‌های بین‌المللی و دریافت حمایت‌های خارجی کاهش می‌دهد. نبود هماهنگی و انسجام کافی میان نهادهای مدنی بین‌المللی و محلی می‌تواند تأثیر فعالیت‌های این نهادها را کاهش دهد. این چالش‌ها و

موانع می‌توانند فعالیت‌های نهادهای مدنی را به‌شدت تحت تأثیر قرار دهند و تلاش‌های آن‌ها در صیانت از آزادی‌های مشروع را دشوارتر کنند. با این حال، نهادهای مدنی با تلاش‌های مستمر و همکاری‌های بین‌المللی می‌توانند این چالش‌ها را مدیریت کرده و به حفظ و حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های مشروع ادامه دهند.

۸. نقش نظارتی نهادهای مدنی در مقابله با نقض حقوق عمومی

نهادهای مدنی نقش بسیار مهمی در نظارت بر عملکرد دولت و نهادهای حکومتی و مقابله با نقض حقوق عمومی ایفا می‌کنند. این نهادها به‌عنوان ناظران مستقل و بی‌طرف، تلاش می‌کنند تا از حقوق شهروندی و آزادی‌های مشروع حمایت کنند و جلوی نقض آن‌ها را بگیرند. نهادهای مدنی با رصد و پایش مداوم عملکرد دولت و نهادهای حکومتی، موارد نقض حقوق عمومی را شناسایی و مستندسازی می‌کنند. این پایش می‌تواند شامل مشاهدات مستقیم، جمع‌آوری اطلاعات از منابع مختلف، مصاحبه با قربانیان نقض حقوق و تحلیل داده‌ها باشد. این اطلاعات به نهادهای مدنی کمک می‌کند تا موارد نقض حقوق عمومی را به‌طور دقیق مستند کنند و به جامعه و نهادهای مسئول گزارش دهند (جمشیدی، ۱۴۰۲، ص. ۹).

نهادهای مدنی با انتشار گزارش‌ها، مقالات، بیانیه‌ها و اطلاعیه‌های عمومی، اطلاعات دقیقی از موارد نقض حقوق عمومی به جامعه ارائه می‌دهند. این گزارش‌ها می‌توانند شامل تحلیل‌های جامع، توصیه‌ها و راهکارهای مقابله با نقض حقوق باشند. افشاگری‌های نهادهای مدنی باعث افزایش آگاهی عمومی و فشار بر نهادهای حکومتی برای اصلاح رفتارهای نادرست می‌شود. نهادهای مدنی می‌توانند مستندات و مدارک مربوط به موارد نقض حقوق عمومی را به نهادهای قضائی و قانونی ارائه دهند. این مستندات می‌تواند شامل شواهد عینی، شهادت‌نامه‌ها، گزارش‌های تحقیقی و تحلیل‌های حقوقی باشد. نهادهای قضائی با استفاده از این مستندات می‌توانند به اجرای عدالت و حمایت از حقوق افراد کمک کنند.

این نهادها با پیگیری موارد نقض حقوق عمومی از طریق نظام‌های قضائی و قانونی، به اجرای عدالت و حمایت از حقوق شهروندی کمک می‌کنند. این پیگیری‌ها می‌تواند شامل مشاوره حقوقی به قربانیان نقض حقوق، تنظیم شکایت‌های قانونی و نمایندگی

قانونی در دادگاه‌ها باشد. نهادهای مدنی با نظارت بر عملکرد نهادهای حکومتی و ارائه نقدهای سازنده، تلاش می‌کنند تا شفافیت و پاسخگویی دولتی را افزایش دهند. این نهادها می‌توانند از ابزارهایی مانند گزارش‌های عمومی، نشست‌های خبری، جلسات مشاوره‌ای و پرسش و پاسخ با مقامات حکومتی برای تشویق به پاسخگویی استفاده کنند. نهادهای مدنی می‌توانند با همکاری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی، اطلاعات و مستندات مربوط به موارد نقض حقوق عمومی را به نهادهای بین‌المللی ارائه دهند. این همکاری‌ها می‌تواند شامل تهیه گزارش‌های بین‌المللی، حضور در همایش‌ها و نشست‌های بین‌المللی و تعامل با نهادهای حقوق بشری جهانی باشد. حمایت‌های بین‌المللی می‌تواند فشار بیش‌تری بر دولت‌ها برای رعایت حقوق بشر و آزادی‌های مشروع ایجاد کند. نهادهای مدنی با برگزاری برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی، به افزایش آگاهی عمومی و تقویت توانمندی‌های افراد در دفاع از حقوق خود کمک می‌کنند. این برنامه‌ها می‌تواند شامل کارگاه‌های آموزشی، سمینارها، دوره‌های برخط و برنامه‌های اطلاع‌رسانی باشد. آموزش افراد جامعه باعث می‌شود که آن‌ها بهتر بتوانند حقوق خود را بشناسند و در مواجهه با نقض حقوق، اقدامات موثرتری انجام دهند.

این نهادهای با جلب حمایت عمومی و بسیج اجتماعی، می‌توانند اقدامات گسترده‌تری در مقابله با نقض حقوق عمومی انجام دهند. این نهادها می‌توانند کارزارهای عمومی، راهپیمایی‌ها، تجمعات اعتراضی و فعالیت‌های رسانه‌ای برگزار کنند تا توجه جامعه و نهادهای حکومتی را به موارد نقض حقوق جلب کنند و خواستار اقدامات اصلاحی شوند. نهادهای مدنی می‌توانند با ارائه راهکارها و پیشنهادهای سیاستی و قانونی به دولت‌ها و نهادهای حکومتی، به اصلاح قوانین و سیاست‌ها کمک کنند. این پیشنهادهای می‌تواند شامل تغییرات قانونی، تدوین سیاست‌های جدید، ایجاد نهادهای نظارتی مستقل و تقویت سازوکارهای پاسخگویی باشد (کاتوزیان، ۱۳۸۶، ص. ۲۴).

نهادهای مدنی نقش مهمی در حمایت و دفاع از حقوق گروه‌های آسیب‌پذیر و اقشار محروم جامعه دارند. این نهادها می‌توانند با ارائه خدمات حمایتی، حقوقی و اجتماعی به این گروه‌ها، به بهبود شرایط زندگی آن‌ها کمک کنند و از نقض حقوقشان جلوگیری کنند. نهادهای مدنی به‌عنوان ناظران مستقل و بی‌طرف، می‌توانند با ایفای نقش‌های فوق، به حفظ و حمایت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع کمک کنند و

جلوی نقض آن‌ها را بگیرند. این نهادها به‌عنوان پل ارتباطی بین دولت و جامعه، می‌توانند با افزایش شفافیت، پاسخگویی و اجرای عدالت، به بهبود کیفیت حکمرانی و تقویت مردم‌سالاری کمک کنند.

۹. راهکارهای نهادهای مدنی برای تقویت صیانت از آزادی‌های مشروع و حقوق عمومی
هادهای مدنی نقش بسیار مهمی در تقویت صیانت از آزادی‌های مشروع و حقوق عمومی دارند. این نهادها می‌توانند با استفاده از راهکارهای متنوع و جامع، به بهبود کیفیت زندگی شهروندان و حفظ کرامت انسانی کمک کنند. در ادامه به توضیح تفصیلی این راهکارها می‌پردازیم:

۹-۱. آموزش و اطلاع‌رسانی

- برگزاری کارگاه‌ها و سمینارها: نهادهای مدنی می‌توانند با برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها، نشست‌های آموزشی و برنامه‌های آموزشی مختلف، آگاهی عمومی را درباره حقوق بشر، حقوق شهروندی و آزادی‌های مشروع افزایش دهند. این برنامه‌ها می‌تواند به تقویت دانش شهروندی و توانمندسازی افراد در دفاع از حقوق خود کمک کند.

- انتشار محتوای آموزشی: انتشار مقالات، گزارش‌ها، کتابچه‌ها و محتوای چندرسانه‌ای مانند ویدئوها و پادکست‌ها می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی و اطلاع‌رسانی درباره مسائل حقوق بشر کمک کند. استفاده از رسانه‌های اجتماعی و سکویهای برخط نیز می‌تواند به گسترده‌تر شدن انتشار اطلاعات کمک کند.

۹-۲. نظارت و ارزیابی عملکرد دولت

- پایش مستقل: نهادهای مدنی می‌توانند با انجام تحقیقات مستقل و ارزیابی عملکرد نهادهای حکومتی، موارد نقض حقوق عمومی را شناسایی و مستندسازی کنند. این ارزیابی‌ها می‌تواند شامل مشاهدات مستقیم، مصاحبه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها از منابع مختلف باشد.

- تهیه و انتشار گزارش‌های سالیانه: نهادهای مدنی می‌توانند گزارش‌های سالیانه‌ای تهیه کنند که وضعیت حقوق بشر و آزادی‌ها در جامعه را تحلیل می‌کند. این

گزارش‌ها می‌تواند به افزایش شفافیت و پاسخگویی دولتی کمک کند و جامعه را از وضعیت حقوق عمومی آگاه سازد (آقامحمدی و دیگران، ۱۴۰۱، ص. ۱۱).

۳-۹. پیگیری حقوقی و قضائی

- مشاوره حقوقی: نهادهای مدنی می‌توانند به قربانیان نقض حقوق مشاوره حقوقی ارائه دهند و آن‌ها را در پیگیری موارد نقض حقوق عمومی از طریق نظام‌های قضائی و قانونی حمایت کنند. این مشاوره‌ها می‌تواند شامل تنظیم شکایت‌های قانونی و نمایندگی قانونی در دادگاه‌ها باشد.
- پیگیری قضائی: نهادهای مدنی می‌توانند با پیگیری موارد نقض حقوق عمومی در دادگاه‌ها، به اجرای عدالت و حمایت از حقوق شهروندی کمک کنند. این پیگیری‌ها می‌تواند باعث مسئولیت‌پذیری بیشتر نهادهای حکومتی و جلوگیری از نقض حقوق شود.

۴-۹. تشویق به شفافیت و پاسخگویی

- نظارت بر عملکرد نهادهای حکومتی: نهادهای مدنی می‌توانند با نظارت بر عملکرد نهادهای حکومتی و ارائه نقدهای سازنده، به افزایش شفافیت و پاسخگویی کمک کنند. این نظارت می‌تواند شامل بررسی اجرای قوانین و ارزیابی سیاست‌ها باشد.
- گزارش‌های عمومی و نشست‌های خبری: نهادهای مدنی می‌توانند از ابزارهایی مانند گزارش‌های عمومی، نشست‌های خبری و جلسات مشاوره‌ای با مقامات حکومتی برای تشویق به پاسخگویی استفاده کنند. این اقدامات می‌تواند به افزایش شفافیت و اصلاح سیاست‌ها کمک کند (حریری اکبری، ۱۳۸۳، ص. ۹).

۵-۹. تقویت شبکه‌ها و ائتلاف‌ها

- شبکه‌سازی محلی، ملی و بین‌المللی: نهادهای مدنی می‌توانند با تشکیل شبکه‌ها و ائتلاف‌های محلی، ملی و بین‌المللی، قدرت و تأثیرگذاری خود را افزایش دهند. این شبکه‌ها می‌توانند به تبادل تجربیات و بهترین شیوه‌های عمل کمک کنند.
- تبادل تجربیات و منابع: همکاری با نهادهای مدنی دیگر کشورها می‌تواند به تبادل تجربیات و منابع کمک کند و از تجربیات موفق در دیگر جوامع بهره‌برداری کند. این تبادل‌ها می‌تواند به بهبود روش‌ها و راهبردهای حمایت از حقوق بشر کمک کند.

۹-۶. حمایت مالی و فنی

- جذب حمایت‌های مالی: نهادهای مدنی می‌توانند از منابع داخلی و بین‌المللی برای جذب حمایت‌های مالی استفاده کنند. این حمایت‌ها می‌تواند شامل کمک‌های مردمی، اهداها و حمایت‌های مالی از سازمان‌های بین‌المللی باشد.
- تقویت ظرفیت‌های فنی: نهادهای مدنی می‌توانند از طریق آموزش و پشتیبانی فنی، ظرفیت‌ها و توانمندی‌های خود را تقویت کنند. این آموزش‌ها می‌تواند شامل دوره‌های تخصصی در زمینه‌های حقوق بشر، مدیریت پروژه و استفاده از فناوری‌های نوین باشد.

۹-۷. جلب حمایت عمومی و بسیج اجتماعی

- کارزارهای عمومی و راه‌پیمایی‌ها: نهادهای مدنی می‌توانند با برگزاری کارزارهای عمومی، راه‌پیمایی‌ها و تجمعات اعتراضی، توجه جامعه را به مسائل نقض حقوق جلب کنند. این اقدامات می‌تواند به افزایش فشار عمومی بر نهادهای حکومتی و تسریع در اصلاح سیاست‌ها منجر شود (فلاح‌زاده، ۱۳۸۶، ص. ۱۳).
- تعامل با رسانه‌ها: همکاری با رسانه‌ها می‌تواند به انتشار اطلاعات و افشای موارد نقض حقوق کمک کند. نهادهای مدنی می‌توانند با استفاده از رسانه‌های مختلف، اطلاعات دقیقی از عملکرد نهادهای حکومتی و مسائل حقوق بشر به جامعه ارائه دهند.

۹-۸. ارائه راهکارهای سیاستی و قانونی

- پیشنهاد‌های قانونی و سیاستی: نهادهای مدنی می‌توانند با ارائه پیشنهادها و راهکارهای سیاستی و قانونی به دولت‌ها و نهادهای حکومتی، به اصلاح قوانین و سیاست‌ها کمک کنند. این پیشنهادها می‌تواند شامل تغییرات قانونی، تدوین سیاست‌های جدید و ایجاد نهادهای نظارتی مستقل باشد (خلف‌خانی، ۱۳۸۷، ص. ۱۲).
- مشارکت در تدوین قوانین و سیاست‌ها: نهادهای مدنی می‌توانند به‌عنوان مشاوران مستقل در فرایندهای تدوین قوانین و سیاست‌های عمومی مشارکت کنند و نظرات و تجربیات خود را ارائه دهند.

۹-۹. تقویت همکاری‌های بین‌المللی

- همکاری با سازمان‌های بین‌المللی: نهادهای مدنی می‌توانند با همکاری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی، از تجربیات و منابع دیگر کشورها بهره‌برداری کنند و به تبادل دانش و بهترین شیوه‌های عمل بپردازند.
- حضور در همایش‌ها و نشست‌های بین‌المللی: نهادهای مدنی می‌توانند با حضور در کنفرانس‌ها و نشست‌های بین‌المللی، به افزایش تأثیرگذاری در سطح جهانی کمک کنند و از حمایت‌های بین‌المللی برای مقابله با نقض حقوق استفاده کنند.

۹-۱۰. دفاع از حقوق گروه‌های آسیب‌پذیر

- ارائه خدمات حمایتی: نهادهای مدنی می‌توانند با ارائه خدمات حمایتی به گروه‌های آسیب‌پذیر و اقشار محروم، نقش مهمی در بهبود شرایط زندگی و حفاظت از حقوق این گروه‌ها داشته باشند. این خدمات می‌تواند شامل خدمات بهداشتی، آموزشی و اجتماعی باشد.
- برنامه‌ها و پروژه‌های حمایتی: نهادهای مدنی می‌توانند برنامه‌ها و پروژه‌های مختلفی برای حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر ایجاد کنند و نیازهای آن‌ها را برطرف کنند.
- نهادهای مدنی با به‌کارگیری راهکارهای متنوع، از جمله آموزش عمومی، تقویت شفافیت، گسترش مشارکت اجتماعی و توسعه همکاری‌های بین‌المللی، می‌توانند نقش مؤثری در صیانت از آزادی‌های مشروع و حقوق عمومی ایفا کنند. بهبود ظرفیت‌های داخلی این نهادها، تعامل مؤثر با دولت و نهادهای بین‌المللی و استفاده از فناوری‌های نوین، از دیگر عوامل کلیدی در دستیابی به این اهداف است. توجه به این راهکارها می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد جوامعی آزاد، عادلانه و حقوق‌محور شود (Habermas, 1996, p. 42).

۱۰. چشم‌انداز صیانت از آزادی‌های مشروع و حقوق عمومی

چشم‌انداز صیانت از آزادی‌های مشروع و حقوق عمومی موضوعی پیچیده و چندجانبه است که نیازمند توجه به عوامل مختلفی می‌باشد. این چشم‌انداز بر مبنای تعاملات اجتماعی، تحولات فناوری، نقش نهادهای مدنی، همکاری‌های بین‌المللی، تغییرات قانونی و فرهنگی و تقویت سیستم‌های قضائی شکل می‌گیرد. فناوری‌های دیجیتال و اطلاعاتی می‌توانند به افزایش شفافیت و پاسخگویی کمک کنند. سکوهاى برخط،

رسانه‌های اجتماعی و ابزارهای دیجیتال به نهادهای مدنی و شهروندان این امکان را می‌دهند تا اطلاعات را سریع‌تر و به شکل گسترده‌تری منتشر کنند. استفاده از فناوری‌های جدید مانند بلاک‌چین و هوش مصنوعی می‌تواند به افزایش امنیت داده‌ها و حفاظت از حریم خصوصی افراد کمک کند (خلف خانی، ۱۳۸۷، ص. ۷).

نظارت گسترده دولت‌ها بر فعالیت‌های برخاسته از نقض حریم خصوصی و آزادی‌های فردی منجر شود. استفاده نادرست از داده‌ها و اطلاعات شخصی می‌تواند تهدیدی برای حقوق بشر باشد. فناوری‌های جدید ممکن است به نابرابری‌های دیجیتال منجر شوند. دسترسی نابرابر به فناوری‌ها و اطلاعات می‌تواند فاصله‌های اجتماعی و اقتصادی را تشدید کند. نهادهای مدنی می‌توانند با افزایش آگاهی عمومی، ارائه خدمات حمایتی و نظارت بر عملکرد دولت‌ها، نقش مهمی در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع ایفا کنند. این نهادها می‌توانند با ارائه مشاوره حقوقی و پشتیبانی از قربانیان نقض حقوق، به اجرای عدالت کمک کنند. نهادهای مدنی ممکن است با فشارهای سیاسی، محدودیت‌های قانونی و کمبود منابع مالی مواجه شوند که می‌تواند فعالیت‌های آن‌ها را محدود کند. تهدیدات امنیتی و نقض حریم خصوصی نیز می‌تواند عملکرد این نهادها را تحت تأثیر قرار دهد.

همکاری‌های بین‌المللی می‌تواند به تبادل تجربیات و منابع و تقویت حمایت‌های جهانی از حقوق بشر کمک کند. نهادهای مدنی می‌توانند با همکاری با سازمان‌های بین‌المللی، تأثیرگذاری خود را افزایش دهند و به تبادل بهترین شیوه‌های عمل بپردازند. مسائل جهانی مانند تغییرات اقلیمی، مهاجرت و جنگ و درگیری‌ها می‌تواند به نقض حقوق بشر و آزادی‌های مشروع منجر شود و نیازمند همکاری‌های جهانی برای مقابله با آن‌ها است. تعاملات بین‌المللی نیازمند هماهنگی و توافقات چندجانبه می‌باشد که گاه دشوار و زمان‌بر است. آموزش و ترویج فرهنگ حقوق بشر و مردم‌سالاری می‌تواند به افزایش آگاهی و تعهد عمومی به حقوق و آزادی‌های مشروع کمک کند. نهادهای مدنی می‌توانند از طریق برنامه‌های آموزشی و فرهنگی به ترویج ارزش‌های حقوق بشر بپردازند. در برخی جوامع، نگرش‌ها و تعصبات فرهنگی می‌تواند مانع از پذیرش و حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های مشروع شود. تغییر نگرش‌ها و فرهنگ‌ها نیازمند زمان و تلاش‌های بلندمدت است و ممکن است با مقاومت‌های اجتماعی مواجه شود.

تدوین و اصلاح قوانین و مقررات می‌تواند به بهبود حفاظت از حقوق بشر و آزادی‌های مشروع کمک کند. نظام قضائی مستقل و مسئولیت‌پذیر نقش مهمی در اجرای عدالت و حمایت از حقوق عمومی دارد. تقویت نهادهای نظارتی مستقل می‌تواند به افزایش شفافیت و پاسخگویی کمک کند. در برخی کشورها، ضعف سیستم قضایی، فساد و ناکارآمدی قانونی می‌تواند به نقض حقوق بشر و عدم اجرای عدالت منجر شود. اصلاحات قانونی نیازمند حمایت سیاسی و همکاری بین‌نهادی است که ممکن است با موانع و چالش‌های مختلفی مواجه شود. با افزایش استفاده از فناوری‌های دیجیتال، حفاظت از حریم خصوصی و امنیت اطلاعات افراد اهمیت ویژه‌ای پیدا کرده است. قوانین و مقررات قوی‌تر در زمینه حفاظت از داده‌ها می‌تواند به کاهش نقض حریم خصوصی کمک کند (منوچهری و دیگران، ۱۳۹۸، ص. ۱۰).

تهدیدات امنیتی مانند حملات سایبری و نظارت‌های غیرقانونی می‌تواند به نقض حریم خصوصی و حقوق بشر منجر شود. مقابله با این تهدیدات نیازمند توسعه فناوری‌های امنیتی و تقویت همکاری‌های بین‌المللی است. تشویق شهروندان به مشارکت فعال در فرایندهای تصمیم‌گیری و نظارت بر عملکرد دولت‌ها می‌تواند به تقویت مردم‌سالاری و حمایت از حقوق بشر کمک کند. نهادهای مدنی می‌توانند بسترهای مناسبی برای بیان نظرات و خواسته‌های عمومی فراهم کنند. برخی از افراد ممکن است به دلایل مختلفی از مشارکت در فرایندهای مردم‌سالارانه اجتناب کنند. فقدان آگاهی، نبود فرصت‌های مشارکت و عدم اعتماد به نهادهای حکومتی می‌تواند موانعی برای مشارکت عمومی باشد.

چشم‌انداز آینده صیانت از آزادی‌های مشروع و حقوق عمومی نیازمند تلاش‌های هماهنگ و همکاری‌های گسترده بین نهادهای مدنی، دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی است. با توجه به چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌رو، نیاز است که برنامه‌ها و راهبردهای جامعی تدوین شود تا به تحقق این چشم‌انداز کمک کند. نهادهای مدنی به‌عنوان بازوان فعال جامعه مدنی می‌توانند نقش بسیار مهمی در این راستا ایفا کنند و با تلاش‌های مستمر، به حفظ و تقویت حقوق بشر و آزادی‌های مشروع کمک کنند (جمشیدی، ۱۴۰۲، ص. ۱۴).

نتیجه‌گیری

نهادهای مدنی با ایفای نقش‌های تأثیر و حیاتی خود، تأثیری که در صیانت از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع دارند. این‌ها، به‌عنوان ناظران مستقل و پل ارتباطی میان دولت و مردم، همیشه در تلاش‌اند تا از حقوق بشر جلوگیری کرده و مردم‌سالاری را تقویت کنند. نهادهای مدنی به‌عنوان یکی از ارکان اساسی جوامع نوین، نقشی حیاتی در حفاظت و ترویج حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع ایفا می‌کنند. این نهادها، با فراهم آوردن بستری برای مشارکت شهروندان، تقویت آگاهی عمومی و ایجاد سازوکارهای نظارتی، می‌توانند به‌عنوان واسطه‌ای میان جامعه و دولت عمل کنند. از طریق تقویت شفافیت، مسئولیت‌پذیری و تعامل اجتماعی، نهادهای مدنی قادرند قدرت را در مسیر تحقق عدالت و رعایت حقوق انسانی هدایت کنند.

با این حال، موانع و چالش‌هایی نظیر محدودیت‌های قانونی، کمبود منابع مالی و فشارهای سیاسی می‌توانند تأثیرگذاری این نهادها را محدود کنند. برای غلبه بر این چالش‌ها، تقویت بسترهای قانونی حمایتی، گسترش همکاری‌های بین‌نهادی و افزایش مشارکت فعال شهروندان ضروری است. نهادهای مدنی می‌توانند با ایفای نقش فعال‌تر، به تحقق جامعه‌ای مبتنی بر عدالت، کرامت انسانی و احترام به حقوق و آزادی‌های مشروع کمک کنند. تقویت این نهادها نه تنها به بهبود وضعیت حقوقی و اجتماعی جامعه منجر می‌شود بلکه بنیانی مستحکم برای توسعه پایدار و تحقق ارزش‌های انسانی فراهم می‌آورد.

تحلیل این مقاله نشان می‌دهد که نهادهای مدنی، علاوه بر ایفای نقش‌های نظارتی و حمایتی، تأثیر عمیقی در ارتقای فرهنگ حقوقی و آگاهی عمومی دارند. آن‌ها می‌توانند از طریق آموزش، ترویج ارزش‌های دموکراتیک و حمایت از قربانیان نقض حقوق، به کاهش بی‌عدالتی‌ها و تقویت همبستگی اجتماعی کمک کنند. در نهایت، برای ایجاد یک جامعه عدالت‌محور و حفظ آزادی‌های مشروع، حمایت و حمایت از نهادهای مدنی امری ضروری است. این نهادها با ایفای نقش‌های چندگانه خود، می‌توانند به‌عنوان ناظران مستقل و مدافعان حقوق بشر، در تحقق عدالت و ارتقا مردم‌سالاری کمک کنند؛ بنابراین، همه‌جانبه بین نهادهای مدنی، دولت و مردم، راه‌حلی برای تصمیم‌گیری از حقوق عمومی و دستیابی به آزادی‌های مشروع است.

در جواب پرسش اصلی پژوهش به این پاسخ رسیدیم که نهادهای مدنی با ایفای نقش نظارتی، آموزشی و حمایتی، از حقوق عمومی و آزادی‌های مشروع محافظت می‌کنند. این نهادها از طریق افزایش آگاهی حقوقی، نظارت بر قدرت، ترویج مشارکت شهروندی و حمایت از قربانیان نقض حقوق، عدالت و شفافیت را تقویت می‌کنند. ارمغان آن‌ها برای جامعه مدنی، توسعه مردم‌سالاری، تقویت همبستگی اجتماعی، ارتقای فرهنگ حقوقی و ایجاد بسترهایی برای مشارکت مؤثر در تصمیم‌گیری‌های عمومی است.

کتابنامه

- آقامحمدی، بهروز؛ صدیق، میرابراهیم و شیرزادی، رضا (۱۴۰۱). کارکرد نهادهای سیاسی - مدنی و نقش آن در توسعه سیاسی کشور. *نشریه پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، (۴).
- اعزازي، محمدرضا و احمدی‌فر، علی (۱۴۰۲). تضمین حقوق بشر و آزادی‌های مشروع در فرایند دادرسی کیفری. *نشریه قضاوت*، (۱).
- جمشیدی، جواد (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی ماده واحده قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی. *نشریه تحقیقات نوین میان رشته‌ای حقوق*، (۳).
- حریری اکبری، محمد (۱۳۸۳). مدیریت توسعه و نهادهای مدنی. *علوم اجتماعی (دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد)*، ۱ (۲).
- خلف خانی، مهدی (۱۳۸۷). نهادهای مدنی به‌عنوان سرمایه اجتماعی و عدالت اجتماعی. *پژوهشنامه عدالت اجتماعی*، (۲۶).
- فلاح‌زاده، علی‌محمد (۱۳۸۶). نسبت حقوق شهروندی و حقوق بشر. *حقوقی دادگستری*، (۵۸).
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۶). حقوق بشر و عدالت. *حقوقی مجد*، (۱).
- گل‌پرور، مجید؛ حسینی‌نژاد، حسین و حسینی باقری، مهدی (۱۴۰۰). آینده‌پژوهی نقش چیدمان نهادهای مدنی در بهینه‌سازی توان سیاسی جمهوری اسلامی ایران. *مجلس و راهبرد*، (۲۸).

منوچهری، عباس؛ جعفری، فیروز و شعبانی، آزاده (۱۳۹۸). تأثیر جهانی شدن بر نهادهای مدنی در ایران. *فصلنامه پژوهش سیاست نظری (پژوهش علوم سیاسی)*، (۲۵).

نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۸۶). رویکرد جرم شناختی به قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی. *مجله تعالی حقوق*، (۱۳).
نژندی منش، هیبت‌اله (۱۳۸۱). جهان شمولی حقوق بشر. *رایحه آزادی*، (۱).
هاشمی، محمد (۱۳۹۸). *حقوق بشر و آزادی‌های اساسی*. تهران: نشر میزان.

Habermas, J. (1996). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy*.

Wendt, Alexander (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge.

Zibakalam, S. (2014). Political Parties and their Role in Political Development in Iran: A Case Study of Elections. *Journal of Political Science*, (29), 7-28.

References

- Aghamohammadi, Behrouz, Seddiq, Mir Ebrahim & Shirzadi, Reza. (2022). The Function of Political-Civil Institutions and Their Role in the Political Development of the Country. *Human Geography Research*, (4). (In Persian)
- Ezzarazi, Mohammad Reza & Ahmadi, Far Ali. (2023). Guaranteeing Human Rights and Legitimate Freedoms in the Criminal Justice Process. *Judiciary*, (1). (In Persian)
- Fallahzadeh, Ali Mohammad (2007). The Relationship between Citizens' Rights and Human Rights. *Justice Legal Journal*, (58). (In Persian)
- Golparvar, Majid, Hosseini-Nejad, Hossein & Hasani-Bagheri, Mehdi (2021). Futures Studies of the Role of Civil Institution Arrangement in Optimizing the Political Capacity of the Islamic Republic of Iran. *Parliament and Strategy*, (28). (In Persian)
- Habermas, J. (1996). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy*.
- Hariri Akbari, Mohammad (2004). *Development Management and Civil Institutions*. Social Sciences (Faculty of Literature and Humanities, University of Mashhad). (In Persian)
- Hashemi, Mohammad (2019). *Human Rights and Fundamental Freedoms*. Tehran: Mizan Publishing. (In Persian)
- Jamshidi, Javad (2023). A Comparative Study of the Single-Article Law on Respecting Legitimate Freedoms and Preserving Citizens' Rights. *New Interdisciplinary Legal Research*, (3). (In Persian)
- Katouzian, Nasser (2007). Human Rights and Justice. *Majd Legal Journal*,

- (1). (In Persian)
- Khalafkhani, Mehdi (2008). Civil Institutions as Social Capital and Social Justice. *Journal of Social Justice Research*, (26). (In Persian)
- Manouchehri, Abbas, Jafari, Firouz & Shabani, Azadeh (2019). The Impact of Globalization on Civil Institutions in Iran. *Quarterly Journal of Theoretical Political Research (Political Science Research)*, (25). (In Persian)
- Najafi Abrandabadi, Ali Hossein (2007). A Criminological Approach to the Law on Respecting Legitimate Freedoms and Preserving Citizens' Rights. *Journal of Legal Excellence*, (13). (In Persian)
- Nezhatandi-Manesh, Heybatollah (2002). The Universality of Human Rights." *Rayehe-ye Azadi*, (1). (In Persian)
- Wendt, Alexander (1999). *Social Theory of International Politics*; Cambridge: Cambridge.
- Zibakalam, S. (2014). Political Parties and their Role in Political Development in Iran: A Case Study of Elections. *Journal of Political Science*, (29), 7-28.

